

כ"ה

עומק הפשט עיונים ברצ"י

פ' משפטים

על פי 'לקוטי שיחות' בדרך נו

להערות, הארות ו'הקדשות'
ולהצטרפות לרשימת התפוצה

אנא לפנות לדוא"ל

rizz@neto.bezeqint.net

או לטלפון

08-6882799 / 050-4125205

© כל הזכויות שמורות

תוכן העיונים

בירור דברי רש"י בתחילת הסדרה
שה"משפטים" שבפרשה ניתנו "מסיני" -
שהכוונה היא לארבעים הימים שהיה משה
על הר סיני / מדוע הסיפור על עליית משה
להר לא מסופר בתחילת הסדרה, אלא נדחה
עד סופה? / ומדוע הציווי על מלאכת
המשכן הוקדם לפרשת תרומה, ולא נכתב
במקום המתאים לו בפרשת תשא? / הכתוב
רצה להסמיך את שני הנושאים: עליית משה
להר ונתינת לוחות הברית - ומלאכת המשכן

”וְאֵלֹהֵי הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תֵּשִׁים לְפָנֵיהֶם” (כא, א)

-רש"י-

ואלה המשפטים - כל מקום שנאמר
'אלה' פסל את הראשונים, 'ואלה' מוסיף
על הראשונים; מה הראשונים מסיני, אף
אלו מסיני:

יש מן המפרשים שהבינו¹, שכל ה"משפטים" שבפרשתנו נאמרו לעיני כל ישראל, ביום מתן תורה, ובהמשך ישר לעשרת הדברות: "מה הדברות נאמרו מסיני, במעמד כל ישראל, ובקולות וברקים - אף אלו כן; ולא כשאר כל המצוות שניתנו למשה לבדו, בתוך הארבעים יום שעמד בהר".

אך המהר"ל הקשה כמה קושיות על שיטה זו, ומהם:

(א) לפי זה, היה רש"י צריך לומר ברור: "מה הראשונים בקולות וברקים - אף אלו בקולות וברקים!"

(ב) מתוך דברי משה בספר דברים² מובן, שרק עשרת הדברות נאמרו במעמד הר סיני בפני כל ישראל, ולא פרשת משפטים.

1. רא"ם. ועוד.

2. ה, יט.

ובעיקר קשה, מדברי רש"י המפורשים בפרשת תשא³, ש"החוקים והמשפטים שב'ואלה המשפטים'" נאמרו למשה במשך הארבעים יום שלאחר מתן תורה⁴.

מאחרים את ה'עליה' – ודוחים אותה עד 'שביעי'

ונראה פשוט, שבוודאי לא נאמרה פרשתנו באותו יום של מתן תורה, אלא רק לאחר מכן, כשעלה משה להר והיה שם ארבעים יום - אז לימדו הקב"ה את "החוקים והמשפטים" הללו, כלשון רש"י [ולשון רש"י "החוקים והמשפטים" - כי יש בפרשתנו גם ענינים של "חוק", כמו איסור בשר בחלב⁵];

והחידוש "מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני" הוא - שכשם שעשרת הדברות נאמרו בהר סיני, כך גם "החוקים והמשפטים" שבפרשתנו נאמרו בהר סיני (באותם ארבעים יום שעלה להר), ולא כמו שאר המצוות שנאמרו למשה לאחר שירד מהר סיני ואז שמע את דברי ה' באהל מועד⁶.

אלא שלפי זה - שה"משפטים" נאמרו למשה רק לאחר עלייתו להר (כשהיה שם ארבעים יום) - עולה כי הענינים שבסדרה באים בסדר הפוך:

3. לא, יח.

4. הרא"ם מפרש שדברי רש"י בפ' תשא הם לפי תנא אחד, ואילו דברי רש"י בפרשתנו הם לפי תנא אחר החולק עליו. וכן דרכו של הרא"ם בכמה מקומות, לפרש דברי רש"י הנראים כסותרים, שכאן כתב לפי דיעה אחת וכאן כתב לפי דיעה שניה.

אך כבר הקשו על שיטתו זו שאין הדברים מסתברים כלל בדרך הפשט, לומר ש"פשוטו של מקרא" אחד אינו מתיישב עם "פשוטו של מקרא" במקום אחר. וראה גם משכיל לדוד כאן.

5. פרשתנו כג, יט.

6. ומה שכתב רש"י בתחילת פ' בהר, ש"כל המצוות .. נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני" - אין כוונתו שם שכל המצוות נאמרו בזמן עלותו של משה להר סיני, אלא כוונתו היא לאהל מועד שעמד במדבר סיני בסמיכות להר. והדברים ארוכים, ונתבאר היטב בלקוטי שיחות ח"י ז' ע' 280 ואילך, עיי"ש.

עומק הפשט – עיונים ברש"י

תחילת ורוב הסדרה - הם "החוקים והמשפטים" שנאמרו למשה במשך הארבעים יום לאחר שעלה להר (מז' סיון עד י"ז תמוז), ומשה אמר "משפטים" אלה לישראל רק בשנה שלאחר מכן, לאחר יום הכפורים שאז ירד מההר ולא עלה עוד⁷;

[לאחר מכן באה פרשה של הבטחות ואזהרות כלליות - "הנה אנכי שולח מלאך וגו'"⁸. אלא שבדברי הרמב"ן⁹ משמע שזהו המשך וסיום של המצוות שלפני כן];

לאחר מכן בא סיפור כריתת הברית בין הקב"ה וישראל, שלדעת רש"י¹⁰ היה עוד לפני מעמד הר סיני (בימים הראשונים של חודש סיון);

ובסיום הסדרה מספר על מה שהיה מיד לאחר מעמד הר סיני (בז' סיון), שאמר הקב"ה למשה "עלה אלי ההרה והיה שם"¹¹, וכך עשה - "ויבוא משה בתוך הענין ויעל אל ההר והיה משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה"¹².

ולכאורה, כיון שה"משפטים" שבתחילת הסדרה נאמרו רק לאחר עליית משה, היה צריך להקדים את הסיפור על עליית משה להר ורק אחר כך לפרט את ה"משפטים" שנאמרו לו שם;

ומה טעם נדחה סיפור העליה להר לסיום הסדרה (ובאמצע אף הפסיק בענינים אחרים)?

7. פרש"י יתרו יח, יג.

8. כג, כ ואילך.

9. כד, א.

10. כד, א.

11. כד, יב.

12. כד, יח.

למה פרשת 'תרומה' קודמת לפרשת 'תשא'?

ולאמיתו של דבר, גם בפרשיות הבאות (לאחר סיום פרשת משפטים) אנו מוצאים שאינם לפי סדר הזמנים - לשיטת רש"י:

הסיפור על ירידת משה מהר סיני (בי"ז תמוז), וכל המעשה של חטא העגל השייך לזה - מסופר רק באמצע פרשת כי תשא;

ואילו בפרשיות הקודמות, תרומה, תצוה והתחלת כי תשא - בא הציווי אודות מלאכת המשכן, שנאמר (לא באותם ארבעים יום שבין ז' סיון ל"ז תמוז, אלא) בזמן מאוחר יותר, לאחר ירידתו מההר¹³.

וגם כאן קשה: למה לא הקדים הכתוב וסיפר מיד בתחילת הסדרה הבאה על ירידת משה מההר וכל מה שאירע אז, אלא הפסיק באמצע עם כל הפרטים של מעשה המשכן שנצטוו בו מאוחר יותר?

הלוחות ניתנו ב'משפטים', ומצאו מקום ב'תרומה'

אלא הביאור בזה¹⁴:

הכתוב מאחר את סיפור עליית משה להר לסיום הסדרה (אף שלכאורה היה ראוי להקדימו לפני ה"משפטים") - ולאידך, מקדים את הציווי על מעשה המשכן ומביאו מיד בסדרה הבאה (אף שלכאורה היה ראוי לאחורו לאחר הסיפור על ירידת משה וחטא העגל), כדי להסמיק את שני הענינים זה לזה.

כלומר:

13. רש"י תשא לא, יח. לג, יא.

14. וראה בארוכה ב'עומק הפשט' לפרשת יתרו (חלק כו). עיי"ש.

זה שמשה עלה להר סיני להיות שם ארבעים יום, לא היה רק במטרה לקבל את "החוקים והמשפטים", ענין של הוראת מצוות והלכות, אלא היה בכך ענין נוסף - חיזוק החיבור וה"ברית" שבין הקב"ה ובני ישראל.

וכדי להדגיש זאת דחה הכתוב את סיפור העליה להר לסיום הסדרה, כך שסיפור זה בא בהמשך לתיאור כריתת הברית שבין הקב"ה ובני ישראל שהיתה כהכנה למתן תורה - "הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה"¹⁵ - שבהמשך לזה מוסיף הכתוב ומספר על זה שמשה עלה להר לאחר מתן תורה, כדי להמשיך ולחזק את הקשר והברית.

וזהו שאמר הקב"ה למשה - "עלי אלי ההרה והיה שם ואתנה לך את לוחות האבן וגו'"¹⁶;

החידוש בנתינת הלוחות אינו בהתוכן והלימוד שבהם, אלא בהיותם עדות והוכחה על הקשר והחיבור של ישראל עם הקב"ה - ובלשון הכתוב: "לוחות העדות"¹⁷, "לוחות הברית"¹⁸;

ולכן בהמשך להפרשה המדברת אודות הכריתת ברית בין הקב"ה וישראל - בא הסיפור על עליית משה להר במטרה לקבל את הלוחות, שבהם נכתבו "דברי הברית עשרת הדברים"¹⁹.

ומעתה מובן גם שהמשיך הכתוב מיד (בסדרה הבאה, פרשת תרומה) ודיבר על מעשה המשכן - כי גמר ושלמות החיבור והברית של הקב"ה עם בני ישראל נפעלת על ידי עשיית המשכן, "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"²⁰.

15. כד, ח.

16. כד, יב.

17. פ' תשא לא, יח. לב, טו. לד, כט. ועוד.

18. עקב ט, ט. ועוד.

19. תשא לד, כח.

20. תרומה כה, ח.

וזהו איפוא הטעם לסדר הכתובים - כדי להסמיך את ענין "(לוחות) הברית" של הקב"ה עם ישראל לענין מלאכת המשכן, שמהווים המשך אחד;

ויומתק לפי דברי הרמב"ן הידועים²¹, שעיקר המכוון במלאכת המשכן הוא הארון - והרי עיקר ענינו של הארון הוא להיות מכון ללוחות הברית, ובלשון הכתוב²²: "אין בארון רק שני לוחות האבנים אשר הניח שם משה בחורב אשר כרת ה' עם בני ישראל בצאתם מארץ מצרים".

(חלק כו - משפטים ב)

21. ר"פ תרומה.

22. מלכים-א ח, ט. דברי-הימים-ב ה, י.

